

Правове регулювання кредитних правовідносин в Україні

УДК 346.6(477)

Белова О.А., студентка 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

Розглянуто сучасний стан, основні теоретичні та практичні аспекти кредитних відносин в Україні. Визначено ключові проблеми пов'язані з їх правовим регулюванням та висунуто пропозиції вдосконалення механізму правового регулювання кредитних правовідносин.

Рассмотрено современное состояние, основные теоретические и практические аспекты кредитных отношений в Украине. Определены ключевые проблемы связанные с их правовым регулированием и выдвинуты предложения усовершенствования механизма правового регулирования кредитных правоотношений.

The modern consisting, basic theoretical and practical aspects of credit relations is considered of Ukraine. Key problems are certain related to their legal adjusting and suggestions of improvement of mechanism of the legal adjusting of credit legal relationships are developed.

Ключові слова: правовідносини, економіка, фінанси, кредит, банк, капітал.

Важливою умовою життєздатності економіки будь-якої держави є нормальне і стабільне функціонування її кредитно-фінансових інститутів. Це є актуальним для сприяння подальшому розвитку ринку кредитування в Україні. У Конституції України закріплено основні правові засади економічного розвитку країни, спосіб функціонування економічної системи суспільства, в першу чергу, відносини власності, які є головними системоутворюючими засадами для всіх вартісних категорій, у тому числі кредиту.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану кредитних відносин в Україні і виділення проблем, пов'язаних з їх правовим регулюванням.

Кредитом називаються економічні відносини між юридичними та фізичними особами, а також державами з приводу отримання позики в грошовій або товарній формі на засадах повернення, строковості, платності [1, с. 330]. Під змістом кредитних правовідносин розуміють права і обов'язки їх суб'єктів. Зміст банківських кредитних правовідносин знаходить основне виявлення в принципах кредитування, до яких належать: забезпеченість, строковість, платність, повернення кредиту та цільовий характер його використання [2, с. 126]. Принципи банківського кредитування визначають основні положення кредитного механізму і спрямовані на забезпечення ефективного управління кредитом.

З приводу правового регулювання кредитних відносин можна зазначити, що протягом 1991-2012 рр. в Україні було прийнято цілу низку законодавчих актів та підзаконних нормативних документів, покликаних регулювати кредитні правовідносини на кожному етапі розвитку банківської системи України. Протягом часу свого існування до них вносилося чимало змін і доповнень, одні з них втрачали чинність, інші діють і донині.

Зараз в Законі України «Про лізинг», та інших законах, якими врегульовано правовідносини щодо кредитних операцій та забезпечення виконання кредитних зобов'язань вносяться зміни щодо покращення механізму кредитних правовідносин між економічними суб'єктами.

У статті 92 Конституції України закріплено основи правового забезпечення кредитування, а саме виключно законами України встановлюються: засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційних ринків; статус національної валюти; а також статус іноземних валют на території України. [3]. А у статті 100 Конституції України зазначено, що Рада Національного банку України розробляє основні засади грошово-кредитної політики і здійснює контроль за її проведенням [3]. Тим самим виникають протиріччя, що впливають із існування підзаконних нормативних актів НБУ.

Новітнє законодавство у сфері кредитування не лише істотно змінило види і форми кредитування, але і значно трансформувало

властивості правовідносин суб'єктів кредитування. Наприклад, 16 жовтня 2011 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання відносин між кредиторами і споживачами фінансових послуг». Цей закон суттєво змінив правове регулювання кредитних відносин, вирішивши більшість проблем, що виникали у кредиторів під час стягнення заборгованості. Але, на жаль, аналіз правового регулювання кредитних відносин не виявляє низки недоліків структурно-функціонального характеру, не завжди послідовне, а часом навіть фрагментарне вирішення проблем кредитної системи, що потребує наукового осмислення і практичного комплексного удосконалення.

Інтенсивна, особливо в останні роки, інтеграція вітчизняної фінансової системи в міжнародну стала причиною того, що кризовий стан світової фінансової системи, який розпочався у 2008 році, безпосередньо відобразився й на її функціонуванні. Результатом цього для українських кредитно-фінансових організацій стало погіршення ліквідності в банківському секторі, швидке зростання, а також коливання курсу іноземної валюти, суттєве зменшення доходів населення та інші чинники, що призвело до великої кількості судових спорів щодо виконання кредитних договорів, договорів банківського вкладу, забезпечення договірних зобов'язань, звернення стягнення на заставлене майно, визнання договорів кредиту, поруки, застави, іпотеки недійсними тощо. Також значна кількість спорів стосується договорів, укладених в іноземній валюті, і це закономірно в умовах, коли в країні активний іноземний капітал, а національні комерційні банки інтегровані в міжнародну фінансову систему.

Проте переважна кількість спорів все ж пов'язана з неможливістю своєчасного виконання прийнятих на себе договірних зобов'язань як з повернення кредиту, так і вкладу через зміни у фінансовому стані учасників таких правовідносин. Нерідко присутнім є й суб'єктивний фактор небажання з різних підстав повернути отримане за договором.

Виходячи з викладеного вище, слід зазначити, що задля відновлення кредитування економіки країни та фізичних осіб необхідно досягти узгодженості дій Уряду та Національного банку України і вдосконалити механізм правового регулювання кредитних відносин, а практичною основою розгляду правового регулювання кредитних відносин можуть слугувати матеріали практики розгляду та вирішення спорів, що виникають при укладенні та виконанні кредитних договорів господарськими та місцевими судами; узагальнення судової практики розгляду цієї категорії справ, здійснені Вищим господарським судом України.

Література

1. Коваленко Д.І. Гроші і кредит: теорія і практика: навч. посіб. / Д.І. Коваленко. – К.: Центр учбової літ., 2010. – 344 с.
2. Костюченко О.А. Банківське право: підручник / О.А. Костюченко. – К.: А.С.К., 2009. – 544 с.
3. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Зав. кафедрою
правового регулювання економіки,
к.ю.н., професор

В.В. Сергієнко

Керівник

О.М. Коршакова

Автор

О.А. Белова